

Datum van
inontvangstneming

:

31/05/2016

Zaak C-194/16

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

7 april 2016

Verwijzende rechter:

Riigikohus (Estland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

23 maart 2016

Verzoekende partijen:

Bolagsupplysningen OÜ

Ingrid Ilsjan

Verwerende partij:

Svensk Handel AB

BESLISSING

(omissis)

Datum van de beslissing

Tartu, 23 maart 2016

(omissis)

Voorwerp beroep ingesteld door Bolagsupplysningen OÜ en Ingrid Ilsjan tegen Svensk Handel AB strekkende tot rechtzetting van onjuiste informatie, verwijdering van commentaren, vergoeding van materiële schade ten belope van 56 634,99 EUR en vergoeding van immateriële schade

Beslissing a quo arrest van de Tallinna Ringkonnakohus (rechter in tweede aanleg Tallinn; hierna „rechter in tweede aanleg”) van 9 november 2015 (omissis)

Rekwirantes en soort vordering hogere voorziening ingesteld door Bolagsupplysningen OÜ en Ingrid Ilsjan

Partijen (omissis) Bolagsupplysningen OÜ, verzoekster (omissis)

Ingrid Ilsjan, verzoekster (omissis)

Svensk Handel AB, verweerster (omissis)

Datum van behandeling van de zaak 22 februari 2016, schriftelijke procedure

DICTUM

1. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

1) Moet artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken aldus worden uitgelegd dat een persoon van wie de rechten zouden zijn geschonden doordat over hem onjuiste informatie op het internet is gepubliceerd en commentaren over hem niet werden verwijderd, bij de gerechten van elke lidstaat op het grondgebied waarvan de op het internet gepubliceerde informatie toegankelijk is of was, met betrekking tot de in die lidstaat ingetreden schade kan vorderen dat de onjuiste informatie wordt rechtgezet en de commentaren die zijn rechten schenden, worden verwijderd?

2) Moet artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken aldus worden uitgelegd dat een rechtspersoon waarvan de rechten [Or. 2] zouden zijn geschonden doordat over hem onjuiste informatie op het internet is gepubliceerd en commentaren over hem niet werden verwijderd, een vordering tot rechtzetting van de informatie, verwijdering van de commentaren en vergoeding van de materiële schade die is ontstaan door de publicatie van de onjuiste informatie op het internet ten belope van zijn volledige schade kan instellen bij de gerechten van de staat waar zich het centrum van zijn belangen bevindt?

3) Indien de tweede vraag bevestigend wordt beantwoord, moet artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken dan aldus worden uitgelegd dat

- moet worden aangenomen dat het centrum van de belangen van een rechtspersoon en dus de plaats waar zijn schade is ingetreden, ligt in de lidstaat waar zijn zetel zich bevindt, of dat

- **bij de bepaling van het centrum van de belangen van een rechtspersoon en dus de plaats waar zijn schade is ingetreden, alle omstandigheden in acht moeten worden genomen, zoals de zetel en inrichting van de rechtspersoon, de woonplaats van zijn klanten en de wijze waarop de transacties worden gesloten?**

2. De vorderingen van Bolagsupplysningen OÜ (omissis) en van Ingrid Ilsjan (omissis) worden afzonderlijk behandeld. (omissis) [nationale procedurekwesties]

3. (omissis) De zaak wordt terugverwezen naar de Harju Maakohus wat betreft de vraag of het beroep van Ingrid Ilsjan ontvankelijk is. [nationale procedurekwesties]

(omissis) [nationale procedurekwesties]

5. De behandeling van de zaak wordt geschorst wat betreft het beroep van Bolagsupplysningen OÜ totdat het Hof van Justitie uitspraak heeft gedaan op de in punt 1 van het dictum geformuleerde vragen.

FEITEN EN PROCEDURE

- 1 Bolagsupplysningen OÜ (hierna: „verzoekster I”) en Ingrid Ilsjan (hierna: „verzoekster II”) hebben op 29 september 2015 bij de Harju Maakohus (rechter in eerste aanleg Harju; hierna: „rechter in eerste aanleg”) een vordering ingesteld tegen Svensk Handel AB (hierna: „verweerster”). Zij verzochten enerzijds om verweerster te gelasten de onjuiste informatie die zij over verzoekster I had gepubliceerd, recht te zetten en commentaren te verwijderen, en anderzijds om verzoekster I een schadevergoeding ten belope van 56 634,99 EUR toe te wijzen en verzoekster II een vergoeding voor haar immateriële schade zoals ex aequo et bono vast te stellen door de rechter. (omissis) [nationale procedurekwesties]

Volgens het verzoekschrift had verweerster verzoekster I opgenomen op een op haar website bijgehouden „zwarte lijst” met de vermelding dat verzoekster I zich schuldig maakte aan bedrog en oplichterij. Op het discussieforum van de website stonden bijna 1000 commentaren, waaronder directe oproepen om geweld te gebruiken tegen verzoekster I, haar personeel en verzoekster II. Verweerster weigerde de vermelding en de commentaren te verwijderen. Dientengevolge viel de economische activiteit van verzoekster I in Zweden stil, waardoor zij dag na dag materiële schade leed. Verzoekster I kreeg een enveloppe met poeder toegezonden, die de dochter van verzoekster II – een personeelslid van verzoekster I – opende. (omissis) Zonder de publicatie van de onjuiste informatie en bij onmiddellijke verwijdering van de commentaren zouden verzoeksters geen schade hebben geleden.

- 2 Bij vonnis van 1 oktober 2015 heeft de rechter in eerste aanleg het beroep niet-ontvankelijk verklaard. (omissis) [nationale procedurekwesties]

De rechter in eerste aanleg was van oordeel dat hij op grond van § 371, lid 1, punt 1, van de tsiviilkohtumenetluse seadustik (wetboek burgerlijke rechtsvordering; hierna „TsMS”) niet bevoegd was om uitspraak te doen. Op het geding is verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikte Brussel I-verordening; hierna: „verordening nr. 1215/2012”) van toepassing. In casu **[Or. 3]** kan geen beroep worden gedaan op artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012 omdat uit het verzoekschrift niet blijkt dat de schade in Estland is ingetreden. De litigieuze vermeldingen en commentaren waren in het Zweeds geformuleerd, zodat personen in Estland deze niet konden begrijpen zonder vertaling. Het begrip van de onjuiste informatie hangt af van de taalomgeving. Verzoekster heeft niet gesteld dat er schade in Estland was ontstaan en hiervoor geen bewijs aangevoerd. Zij heeft aangevoerd dat haar omzet in Zweedse kronen was gedaald. De Zweedse kronen wijzen erop dat de schade in Zweden was ingetreden. Verzoekster is actief in Scandinavië. Bovendien zijn de originelen van alle bewijsstukken in het Zweeds. De schade moet worden beoordeeld door een Zweedse rechter. De omstandigheid dat de betrokken website toegankelijk was in Estland, leidt er niet automatisch toe dat de Estse rechter op de burgerlijke vordering uitspraak mag doen. Wat betreft de vorderingen tot rechtzetting van de informatie, verwijdering van de commentaren en vergoeding van de immateriële schade hebben verzoeksters niet aangevoerd dat de Estse rechter bevoegd is. Volgens verordening nr. 1215/2012 is de Estse rechter niet bevoegd voor de betrokken vorderingen. Verzoeksters hebben niet aangetoond dat hun activiteit in Estland schade heeft geleden. De beschrijving van de economische activiteit van verzoeksters vormt geen grondslag om de vordering bij de Estse rechter in te stellen. De schade is in Zweden veroorzaakt.

(omissis)

Voorts zijn de vorderingen van verzoeksters onduidelijk en kunnen zij, indien zij bij verstek zouden worden toegewezen, niet ten uitvoer worden gelegd.

- 3 (omissis) [hoger beroep van verzoeksters tegen de beslissing van de rechter in eerste aanleg]

Beslissing en motivering van de rechter in tweede aanleg

- 4 De rechter in tweede aanleg heeft bij arrest van 9 november 2015 het hoger beroep verworpen en het vonnis van de rechter in eerste aanleg bevestigd.

(omissis) [motivering van het arrest van de rechter in tweede aanleg waarbij de motivering van de beslissing van de rechter in eerste aanleg wordt bevestigd]
[Or. 4] (omissis)

ARGUMENTEN VAN PARTIJEN

- 5 Met hun hogere voorziening verzoeken verzoeksters om het arrest van de rechter in tweede aanleg te vernietigen en op het beroep te beslissen.

(omissis) [argumenten van verzoekster II]

[D]e schade van verzoekster I is in Estland ingetreden. Zij heeft in Estland het centrum van haar belangen, zodat de gevolgen van de schadebrengende handeling in Estland zijn ingetreden. Door de publicatie van onjuiste feiten en de ongepaste waarderingen is afbreuk gedaan aan haar grondvrijheid om als ondernemer actief te zijn. Het recht om te eisen dat over een rechtspersoon geen onjuiste informatie wordt verspreid die economische schade toebrengt, is een omvangrijk recht. Het centrum van de belangen van een rechtspersoon bevindt zich normaal op de plaats van zijn zetel. Verzoeksters klanten wonen in Zweden, maar haar zetel en bedrijfsinrichting zijn in Estland gevestigd. Verzoekster is in Zweden actief via postorderverkoop, maar haar bedrijfsleiding, economische activiteit, bedrijfsadministratie, personeelszaken en de ontwikkeling van de diensten bevinden zich alle uitsluitend in Estland. Bovendien bevinden ook verzoekster I, haar werknemers en haar bedrijfslokalen zich in Estland. Verzoeksters bedrijfsleiding en haar werknemers werken en wonen in Estland. Alle vergoedingen uit overeenkomst worden aan de Estse vennootschap betaald en zij heeft geen vertegenwoordiging in het buitenland. Tegenwoordig is het niet ongebruikelijk dat op een rekening verschillende valuta staan. [Bovendien] is het beginsel van toegankelijkheid van toepassing.

De bevoegdheid van de Estse rechter beantwoordt aan het doel van voorzienbaarheid van de gerechtelijke bevoegdheid. Verweerster heeft haar lezers aanbevolen hoe zij verzoekster moesten antwoorden, is zelf actief op het discussieforum opgetreden en heeft geweigerd de commentaren te verwijderen.

- 6 Verweerster betwist het beroep. Zij stelt dat er in casu geen nauwe band is tussen het geding en de Estse rechter. Derhalve bestaat geen reden om af te wijken van het in artikel 4 van verordening nr. 1215/2012 neergelegde beginsel en artikel 7, punt 2, toe te passen. Verzoeksters moeten zich tot de Zweedse rechter wenden.

TOEPASSELIJKE BEPALINGEN

- 7 Uittreksel uit verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken*: [Or. 5]

„Overweging 11

* NvdV: geciteerd worden de overwegingen 11 en 12, en de artikelen 2, lid 1, 3, lid 1, en 5, punt 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken.

De bevoegdheidsregels moeten in hoge mate voorspelbaar zijn, waarbij als beginsel geldt dat de bevoegdheid in het algemeen gegrond wordt op de woonplaats van de verweerder; de bevoegdheid moet altijd op die grond kunnen worden gevestigd, behalve in een gering aantal duidelijk omschreven gevallen waarin het voorwerp van het geschil of de autonomie van de partijen een ander aanknopingspunt wettigt. Voor rechtspersonen moet de woonplaats autonoom worden bepaald om de gemeenschappelijke regels doorzichtiger te maken en jurisdictiegeschillen te voorkomen.

Overweging 12

Naast de woonplaats van de verweerder moeten er alternatieve bevoegdheidsgronden mogelijk zijn, gebaseerd op de nauwe band tussen het gerecht en de vordering of de noodzaak een goede rechtsbedeling te vergemakkelijken.

[...]

Artikel 4

1. Onverminderd deze verordening worden zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de rechten van die lidstaat.

[...]

Artikel 5

1. Degenen die op het grondgebied van een lidstaat woonplaats hebben, kunnen slechts voor het gerecht van een andere lidstaat worden opgeroepen krachtens de in de afdelingen 2 tot en met 7 van dit hoofdstuk gegeven regels.

[...]

Artikel 7

Een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, kan in een andere lidstaat voor de volgende rechten worden opgeroepen:

[...]

2) ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad: voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen;”

STANDPUNT VAN DE KAMER

- 8 De kamer is van oordeel dat het noodzakelijk is het Hof van Justitie te verzoeken om een prejudiciële beslissing inzake de bevoegdheid voor een beslissing op de vordering van verzoekster I en derhalve overeenkomstig § 356, lid 3, TsMS de behandeling van de zaak te schorsen (I). Wat de beslissing over de vordering van verzoekster II betreft, is de hogere voorziening gegrond en moeten de beslissingen van de rechter in eerste aanleg en de rechter in tweede aanleg overeenkomstig § 701, lid 3, TsMS worden vernietigd en moet de zaak worden terugverwezen naar de rechter in eerste aanleg voor een beslissing over de ontvankelijkheid van de vordering (II). Bijgevolg moeten de vorderingen van verzoekster I en verzoekster II afzonderlijk worden behandeld (III).
- 9 In casu hebben de feitenrechters de vordering van verzoeksters niet-ontvankelijk verklaard op grond van § 371, lid 1, punt 1, TsMS en artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012. Bij de Riigikohus (hoogste rechterlijke instantie) is in het geding of Estland de plaats is waar de schade voor verzoeksters I en II zich heeft voorgedaan in de zin van artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012. **[Or. 6]**
- 10 Verzoeksters I en II konden weliswaar op grond van § 207, lid 1, punten 2 en 3, TsMS de vordering gezamenlijk instellen, maar zij nemen zelfstandig deel aan de procedure (§ 207, lid 2, TsMS). De rechter dient zijn bevoegdheid ten aanzien van verzoeksters dan ook apart te beoordelen, in die zin dat hij moet nagaan of de Estse rechter bevoegd is te beslissen op de vorderingen van beide verzoeksters. (omissis) Hierna onderzoekt de kamer om te beginnen of de Estse rechter bevoegd is om uitspraak te doen op de vordering van verzoekster I (omissis).

I

- 11 Volgens artikel 4, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 moeten vorderingen in beginsel worden ingesteld bij de gerechten van de lidstaat waar de verweerder zijn woonplaats heeft. Krachtens artikel 7, punt 2, kan de persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad in een andere lidstaat worden opgeroepen, namelijk voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen. Artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012 is in identieke bewoordingen geformuleerd als artikel 5, punt 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken en artikel 5, punt 3, van het verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: „Executieverdrag”). Bijgevolg dient bij de beoordeling van het onderhavige geding ook rekening te worden gehouden met de rechtspraak in het kader van verordening nr. 44/2001 en het Executieverdrag.

De feitenrechters hebben terecht vastgesteld dat de zinsnede „de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen” zowel doelt op

de plaats waar de schade is ingetreden als op de plaats van de schadeveroorzakende gebeurtenis, zodat de verwerende partij naar keuze van de eiser voor het gerecht van de ene dan wel van de andere plaats kan worden opgeroepen (vgl. onder meer arresten van het Hof van 30 november 1976, *Handelskwekerij G. J. Bier BV/Mines de potasse d’Alsace SA.*, [21/76](#), punten 24 en 25, en van 3 oktober 2013, *Peter Pinckney/KDG Mediatech AG*, [C-170/12](#), punt 26).

- 12 Blijkens het verzoekschrift vordert verzoekster I rechtzetting van de onjuiste informatie, verwijdering van de commentaren en vergoeding van de materiële schade, in het bijzonder verloren inkomsten.
- 13 Volgens de kamer wordt op basis van de rechtspraak van het Hof duidelijk dat de Estse rechter minstens bevoegd is om te oordelen over de vordering van verzoekster I tot vergoeding van de schade die voor haar in Estland is ontstaan.

Bij de bepaling van de plaats waar de schade is ingetreden heeft het Hof in het kader van artikel 5, punt 3, van het Executieverdrag – en later ook van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 – geoordeeld dat in geval van belediging door middel van een in verschillende Verdragsluitende Staten verspreid krantenartikel, de gelaedeerde tegen de uitgever een rechtsvordering tot schadevergoeding kan instellen voor de gerechten van elke Verdragsluitende Staat waar de publicatie is verspreid en waar de gelaedeerde stelt in zijn goede naam te zijn aangetast, welke gerechten enkel bevoegd zijn kennis te nemen van de geschillen betreffende de in de staat van het geadieerde gerecht toegebrachte schade (arrest van 7 maart 1995, *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL, Chequepoint International Ltd/Presse Alliance SA*, [C-68/93](#), punt 33).

Later heeft het Hof bovengenoemd criterium nader ingevuld met betrekking tot op het internet gepubliceerde informatie en geoordeeld dat de gelaedeerde zijn vordering kan instellen bij de gerechten van elke lidstaat op het grondgebied waarvan de op internet geplaatste content toegankelijk is of is geweest. Ook in dit geval kunnen de gerechten echter enkel kennisnemen van vorderingen betreffende schade die is veroorzaakt op het grondgebied van de lidstaat van het aangezochte gerecht (arresten van 25 oktober 2011, *eDate Advertising GmbH/X en Olivier Martinez, Robert Martinez/MGN Limited*, gevoegde zaken [C-509/09](#) en [C-161/10](#), punten 51 en 52, en van 22 januari 2015, *Pez Hejduk/EnergieAgentur.NRW GmbH*, [C-441/13](#), punt 38). Hetzelfde geldt in het kader van artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012. **[Or. 7]**

- 14 Het Hof heeft er wel op gewezen dat bij schendingen door middel van het internet de plaats waar de schade is ingetreden in de zin van artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 kan verschillen naargelang twee criteria, namelijk de aard van het recht dat zou zijn geschonden, en of het recht dat zou zijn geschonden in die lidstaat wordt beschermd (zie arresten van 22 januari 2015, *Pez Hejduk/EnergieAgentur.NRW GmbH*, [C-441/13](#), punt 29, en van 3 oktober 2013,

Peter Pinckney/KDG Mediatech AG, C-170/12, punten 32 en 33). Derhalve is bijvoorbeeld bij schending van ingeschreven intellectuele-eigendomsrechten de plaats waar de schade is ingetreden, de lidstaat waar het betrokken recht wordt beschermd; de bescherming is dus beperkt tot het grondgebied van de lidstaat waar het recht is ingeschreven (zie arresten van 19 april 2012, Wintersteiger AG/Products 4U Sondermaschinenbau GmbH, C-523/10, punt 27, en van 3 oktober 2013, Peter Pinckney/KDG Mediatech AG, C-170/12, punten 35 en 36).

In casu zijn de rechten die zouden zijn geschonden, echter geen rechten die uit hun aard enkel op het grondgebied van bepaalde lidstaten worden beschermd. Verzoekster I voert in wezen aan dat de publicatie van de onjuiste informatie afbreuk heeft gedaan aan haar goede naam en aanzien. Dienaangaande heeft het Hof reeds geoordeeld dat de aantasting van de eer, de goede naam of het aanzien van een rechtspersoon door een beledigende publicatie zich manifesteert op de plaatsen waar de publicatie wordt verspreid en waar de gelaedeerde stelt dat zijn goede naam is aangetast (arrest van 7 maart 1995, Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL en Chequepoint International Ltd/Presse Alliance SA, C-68/93, punten 29 en 30). Bijgevolg is de Estse rechter minstens bevoegd om te oordelen over de vordering van verzoekster I tot vergoeding van de schade die voor haar in Estland is ontstaan.

- 15 De feitenrechters hebben vastgesteld dat de website waarop de litigieuze informatie en commentaren zijn gepubliceerd (m.a.w. de website door middel waarvan de schade is veroorzaakt) in Estland toegankelijk is. Niettemin waren zij van oordeel dat de toegankelijkheid van de website niet automatisch een grondslag vormde voor bevoegdheid van de rechter, aangezien de litigieuze informatie en commentaren in het Zweeds zijn gepubliceerd en personen in Estland deze niet kunnen begrijpen zonder vertaling. Volgens de kamer blijkt uit de rechtspraak van het Hof duidelijk dat de taal waarin vermeend onjuiste informatie in een concreet geval wordt gepubliceerd, geen invloed heeft op de toepassing van de bevoegdheidsgrond van artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012.

Het Hof heeft uitdrukkelijk geoordeeld dat artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001 niet vereist dat de betrokken activiteit „gericht is op” de lidstaat van de aangezochte rechter (arresten van 22 januari 2015, Pez Hejduk/EnergieAgentur.NRW GmbH, C-441/13, punten 32 en 33, en van 3 oktober 2013, Peter Pinckney/KDG Mediatech AG, C-170/12, punt 42). Verzoeksters hebben er terecht op gewezen dat de taal van de website een van de factoren is die moet worden onderzocht bij de beoordeling van de „gerichtheid” (zie in die zin arrest van 7 december 2010, Pammer en Hotel Alpenhof, gevoegde zaken C-585/08 en C-144/09, punt 93). De bevoegdheid van de gerechten van een lidstaat om uitspraak te doen op een geding wordt dus niet begrensd door de taal van de vermeend schadeveroorzakende informatie in het concrete geval. Indien bij de bepaling van de bevoegdheid uitsluitend naar de toegankelijkheid van de informatie via het internet wordt gekeken, dan kan de gelaedeerde enkel vorderen

met betrekking tot aanspraken die samenhangen met in de lidstaat van de aangezochte rechter ingetreden schade.

- 16 De kamer is evenwel van oordeel dat het onduidelijk is of verzoekster I volgens de hierboven uiteengezette beginselen bij de Estse rechter ook rechtzetting van de onjuiste informatie en verwijdering van de commentaren kan vorderen. Het lijkt de kamer dan ook aangewezen het Hof om een prejudiciële beslissing te verzoeken.

Volgens de kamer is het twijfelachtig of de gelaedeerde een vordering tot beëindiging van het schadeveroorzakende feit ook kan instellen op de plaats waar de website toegankelijk is en de schade dus intreedt, indien de oorzaak van de schade enkel kan worden weggenomen op de plaats waar de schade is ingetreden. In casu staat vast dat de onjuiste informatie en de litigieuze commentaren in Zweden zijn gepubliceerd. Bovendien heeft verzoekster I in haar verzoekschrift gevorderd dat een mededeling over de rechtzetting van de onjuiste informatie op de homepage van verweerster wordt gepubliceerd **[Or. 8]** (omissis). Anders dan bij de aanspraak op vergoeding van de materiële schade, is het dus niet mogelijk de vordering met betrekking tot de in Estland ingetreden schade bij een Estse rechter in te stellen, aangezien enkel in Zweden de informatie kan worden rechtgezet en de commentaren kunnen worden verwijderd. Derhalve acht de kamer het noodzakelijk het Hof de volgende prejudiciële vraag te stellen:

„Moet artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken aldus worden uitgelegd dat een persoon van wie de rechten zouden zijn geschonden doordat over hem onjuiste informatie op het internet is gepubliceerd en commentaren over hem niet werden verwijderd, bij de gerechten van elke lidstaat op het grondgebied waarvan de op het internet gepubliceerde informatie toegankelijk is of was, met betrekking tot de in die lidstaat ingetreden schade kan vorderen dat de onjuiste informatie wordt rechtgezet en de commentaren die zijn rechten schenden, worden verwijderd?”

- 17 Overigens moet worden opgemerkt dat volgens het Estse recht een rechtspersoon op grond van de §§ 1047, lid 4, en 1055 van de Võlaõigusseadus (wet inzake verbintenissen) zelf om rechtzetting van onjuiste informatie kan verzoeken (zie ook arrest van de Riigikohus van 17 december 2015 in burgerlijke zaak nr. 3-2-1-144-15, punt 11). Tegelijk impliceert de beoordeling van het geding door een Estse rechter niet automatisch dat het Estse materiële recht van toepassing is. Het toepasselijke recht moet afzonderlijk worden bepaald, op basis van de betreffende Unierechtelijke bepalingen en in voorkomend geval het Estse internationaal privaatrecht.

- 18 Voor het overige is onduidelijk of verzoekster I zich voor haar volledige schade tot de Estse rechter kan wenden. Ook dienaangaande dient het Hof te worden verzocht om een prejudiciële beslissing.

Verzoekster heeft in het verzoekschrift gesteld dat haar economische activiteit in Zweden is stilgevallen (omissis). Volgens de feitenrechters bleek uit het verzoekschrift niet dat er in Estland schade was ontstaan; verzoekster I had met andere woorden het ontstaan van schade in Estland niet gestaafd of bewezen. Verzoekster I heeft in dit verband zowel in hoger beroep bij de rechter in tweede aanleg als in hogere voorziening bij de verwijzende rechter aangevoerd dat de Estse rechter bevoegd is om op het geding te beslissen omdat het centrum van haar belangen in Estland ligt. Verzoekster I heeft verwezen naar de rechtspraak van het Hof waarin werd geoordeeld dat een persoon die zich door op een website gepubliceerde content in zijn rechten geschonden acht, een vordering tot vergoeding van de volledige schade kan indienen, hetzij bij de gerechten van de lidstaat waar de uitgever van die content gevestigd is, hetzij bij de gerechten van de lidstaat waar zich het centrum van zijn belangen bevindt (arrest van 25 oktober 2011, eDate Advertising GmbH/X en Olivier Martinez, Robert Martinez/MGN Limited, gevoegde zaken C-509/09 en C-161/10, punt 48).

Het Hof heeft echter aldus geoordeeld in de specifieke context van schending van persoonlijkheidsrechten van een natuurlijk persoon (zie ook arrest van 19 april 2012, Wintersteiger AG/Products 4U Sondermaschinenbau GmbH, C-523/10, punt 24). Bijgevolg staat het volgens de kamer niet vast of bovengenoemde overweging van het Hof (dat de rechter van de lidstaat waar zich het centrum van de belangen van de betrokkene bevindt, bevoegd is kennis te nemen van een geding betreffende de volledige schade van de betrokkene) ook voor rechtspersonen geldt. Gelet op voorgaande overwegingen acht de kamer het noodzakelijk het Hof de volgende prejudiciële vraag te stellen:

„Moet artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken aldus worden uitgelegd dat een rechtspersoon waarvan de rechten zouden zijn geschonden doordat over hem onjuiste informatie op het internet is gepubliceerd en commentaren over hem niet werden verwijderd, een vordering tot rechtzetting van de informatie, verwijdering van de commentaren en vergoeding van de materiële schade die is ontstaan door de publicatie van de onjuiste informatie op het internet ten belope van zijn volledige schade kan instellen bij de gerechten van de staat waar zich het centrum van zijn belangen bevindt?” **[Or. 9]**

- 19 In casu voert verzoekster aan dat haar zetel en bedrijfsinrichting in Estland liggen. Met name haar bedrijfsleiding, economische activiteit, bedrijfsadministratie, personeelszaken, met inbegrip van werknemers en kantoren, en de ontwikkeling van de diensten bevinden zich alle uitsluitend in Estland. De bedrijfsleiding en werknemers van verzoekster werken en wonen in Estland. Alle vergoedingen uit

overeenkomst worden aan de Estse vennootschap betaald en verzoekster I heeft geen vertegenwoordiging of filiaal in het buitenland. Het Hof heeft geoordeeld dat de plaats waar een natuurlijk persoon het centrum van zijn belangen heeft, meestal zijn gewone verblijfplaats is (arrest van 25 oktober 2011, eDate Advertising GmbH/X en Olivier Martinez, Robert Martinez/MGN Limited, gevoegde zaken C-509/09 en C-161/10, punt 49). De feitenrechters hebben evenwel vastgesteld – en verzoekster heeft dit zelf ook aangevoerd – dat zij in Scandinavië actief is en haar klanten in Zweden wonen. Derhalve rijst de vraag of op basis van de ligging van de zetel en/of inrichting van een rechtspersoon kan worden aangenomen dat ook het centrum van zijn belangen zich in de betrokken lidstaat bevindt. Los daarvan – of van een dergelijke veronderstelling moet worden uitgegaan – rijst de vraag aan de hand van welke omstandigheden en criteria een rechter moet vaststellen waar zich het centrum van de belangen van een rechtspersoon bevindt. Bijgevolg acht de kamer het noodzakelijk het Hof de volgende prejudiciële vraag te stellen:

„Indien de tweede vraag bevestigend wordt beantwoord, moet artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken dan aldus worden uitgelegd dat

- moet worden aangenomen dat het centrum van de belangen van een rechtspersoon en dus de plaats waar zijn schade is ingetreden, ligt in de lidstaat waar zijn zetel zich bevindt, of dat

- bij de bepaling van het centrum van de belangen van een rechtspersoon en dus de plaats waar zijn schade is ingetreden, alle omstandigheden in acht moeten worden genomen, zoals de zetel en inrichting van de rechtspersoon, de woonplaats van zijn klanten en de wijze waarop de transacties worden gesloten?”

- 20 Deze vraag moet worden beantwoord omdat de beoordeling van het geding in het andere geval uitsluitend op de in Estland ingetreden materiële schade ziet. De feitenrechters zijn echter tot het oordeel gekomen dat verzoekster volgens de in het verzoekschrift aangevoerde omstandigheden helemaal geen schade in Estland heeft geleden. Indien in voorkomend geval op verzoekster het voor de vorderingen van rechtspersonen geldende beginsel moet worden toegepast dat de betrokkene ook vergoeding van al zijn schade kan vorderen in de lidstaat waar zich het centrum van zijn belangen bevindt, en het centrum van de belangen van verzoekster I in Estland ligt, dan moeten de feitenrechters uitspraak doen op de vordering van verzoekster I ongeacht waar de gestelde schade is ontstaan.
- 21 Wanneer een rechter een in een geding gerezen vraag voorlegt aan het Hof voor een prejudiciële beslissing, dan schorst hij overeenkomstig § 356, lid 3, TsMS de behandeling van de zaak totdat het Hof uitspraak heeft gedaan. Derhalve moet de

beslissing op de vordering van Bolagsupplysningen OÜ worden geschorst totdat het Hof zich heeft uitgesproken over de hierboven geformuleerde vragen.

II

- 22 (omissis) [beoordeling van de vorderingen van verzoekster II] **[Or. 10]**
- 23 (omissis)

III

- 24 (omissis) [opdeling van de vorderingen van verzoekster I en verzoekster II in afzonderlijke procedures]
 - 25 (omissis)
 - 26 (omissis)
- [...]